

מעדני כהן

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

פרשת בא תשפ"א שנה שנייה גליון 71

בעניין אם מותר לסיים נשמת בברוך קל ההודאות אדון הנפלאות בלא שם ומלכות ובעניין ברכת ברוך קל ההודאות במודים

שמעתי להסתפק במי שאומר נשמת אחר שנושע מצרתו^א אם יכול לסיים בברכת ברוך קל ההודאות בלא שם ומלכות או דאמירת קל ההודאות הוא גם כן כמו ברכה לבטלה.

הנה איסור ברכה לבטלה הוא בכל השמות שאינם נמחקים, ואפי' בכינויים הוי ברכה לבטלה וכמו שכתב ברעק"א בתשובה כ"ה שגם בברכה שמברך 'ברוך רחמנא' אם בירך לבטלה הוי ברכה לבטלה, וראייתו מהא דשבוטת שזא בכינוי הוי שבוטת בשם הכי נמי חשיב ברכה לבטלה, וא"כ פשוט שגם ברכה בשם "קל" חשיב ברכה לבטלה ולא מהני מה שחותמין ברוך קל ההודאות וכו' שגם בשם זה הוי ברכה לבטלה.

אמנם בבית יוסף (אור"ח סי' קכ"ז) כתב לעניין אם חותמין במודים דרבנן בברכה וז"ל 'ובירושלמי בפרק קמא דברכות (ה"ה) כתב דחותם בה ברוך אתה ד' קל ההודאות, והרשב"א כתב בסוף פרק אין עומדין ובמודים דרבנן לא ראינו מי שחותם בו והודאה בלבד היא, ולא היה מיהו מצאתי בירושלמי דכולהו אמוראי חתמי בה ברוך אתה ד' קל ההודאות ואע"פ שאינה פותחת בברוך שזא עשאוה כסמוכה לעבודה, אי נמי יש קצת שחותמות ואינן פותחות ואף על פי שאינן סמוכות' עכ"ל, והרמב"ם כתבה בפ"ט ה"ד בלא חתימה וכנסחת תלמודא דידן.

וכתב עוד בב"י שם ובסוף פרק כיצד מברכין גבי ברכת בורא נפשות דבתלמודא דידן (לז.) לא חתים בה ובירושלמי (פ"ו ה"א) חתים בה כתבו תלמידי ה"ר יונה (לב). ד"ה ובירושלמי בשמו שזא מטבע קצר הוא וכיון שלא הוחר בתלמוד שלנו לא נחתום בשם מספק, והנכון לומר חתימת הברכה בלא שם, ונימא ברוך אתה ד' בורא נפשות רבות וכו' ברוך חי העולמים עכ"ל, ויש ללמוד מדבריו שהוא הדין למודים דרבנן שאין חותמין בו בשם אלא אומר חתימת הברכה בלא שם ויהתום כך ברוך אל ההודאות וכן ראוי לעשות, עכ"ל.

ומבואר דמספק שזא אין חותמין בברכה חתמין ברוך קל ההודאות, ולכאורה למשנ"ת הרי גם בזה הוא ספק ברכה לבטלה דמ"ש המברך ברוך אתה ד' או ברוך אתה קל תרומיהו משמות שאינם נמחקים הם וחשיב ברכה לבטלה וצ"ע.

וכבר עמד בזה בשדי חמד כללים מערכת האל"ף בשם ספר טהרת המים שרצה לומר ששם 'קל' אינו שם לעשותו ברכה לבטלה ודחה דבריו שם.

ואין לומר דכשאינו אומר ברוך אתה קל ההודאות אלא ברוך קל ההודאות אינו חשוב ברכה, שהרי בברך רחמנא מלכא דעלמא מריה דהאי פיתא חשיב ברכה לפטרו מברכת המוציא וברכת הון אע"פ שאינו אומר אתה, ומבואר דגם בלא אתה חשיב ברכה ולמה לא יהא ברכה לבטלה בלא אתה.

והנה ברמ"א סימן קפח ס"ז כתב לענין מי ששכח יעלה ויבוא בברכת המזון של ר"ה שאינו חוזר וז"ל ואפשר דמ"מ יש לאמרו בתוך שאר הרכמן, כמו שנתבאר לעיל גבי על הנסים סי' קפ"ז, ואולי יש לחלק כי ביעלה ויבא יש בו הזכרת שמות ואין לאומרו לבטלה, כן נראה לי וכן נהגין, עכ"ל, וכבר תמה המג"א בטעמו של דבר שהרי אנו אומרים כמה תחנון ובקשות ומוזכרים שמות הקדש ואין איסור בדבר ולמה לא יאמר יעלה ויבוא בשם^ב.

יבואר דברכה בתורת חיוב הוי ברכה לבטלה אבל בתורת הודאה יכול לומר ברכה

ובביאור הלכה שם כתב וז"ל וראיתי בספר בגדי ישע שמישיבו דבכאן גבי יעלה ויבוא שכותבו בזה לצאת ידי חיוב ברכה גרע ויש בזה חשש ברכה לבטלה ע"ש שהביא סמוכין לדבריו, עכ"ל.

וב"כ בחוות דעת (בקונטרס בית הספק הנדפס ביורה דעה סוף סימן ק"י דיני ספק ספיקא) שכתב לעניין ספק ברכות וספק התפלל וז"ל 'וכמו בספק התפלל אינו

חוזר ומתפלל, וכתב הרא"ש (ברכות פ"ג סי' מ"ו) הטעם, אף דמתפלל אדם כל היום כולו בתורת נדבה, מכל מקום בספק התפלל אינו חוזר ומתפלל, דתפלה אדעתא דחוב איסורא אית ביה, וכן הוא בקריאת שמע, אף דמותר לקרות קריאת שמע כל היום בתורת נדבה, מכל מקום בספק אסור כמו בספק התפלל, וכן הוא בכל הברכות, דאדעתא דנדבה מותר לברך ולהודות אפילו בהזכרת שמו יתברך, כמו שמוחר ב"ח ברכות להתפלל בתורת נדבה, ואדעתא דחוב אסור אפילו בלא הזכרת שמו, דהא אם בירך על הפת בריך רחמנא מלכא דעלמא וכו' יצא, ובספק אסור לברך אפילו בכהאי גוונא, ומטעם זה נראה לי לדון זכות על האומרים במעמדות ובקשות ברוך אתה ד', דוקא דרך חוב אסור, דהא חזינן דהרבה פיוטים וזמירות נתייחדו ונתקנו בלשון ברכה והודאה בהזכרת שמו, ומה הפרש יש בין ברוך ד' ובין ברוך אתה ד', וכן הדין באמן, דמותר לענות אמן שלא לצורך, ואמן חוב אסור באמן יתומה, וכו' עכ"ל, ומבואר דכל אדעתא דחובה אסור וכל אדעתא דנדבה מותר ואינו אלא שבח בעלמא שמותר להודות לד' גם בלשון ברכה.

והחזו"ד חידש עוד שגם כשמברך ברכה שלימה שלא אדעתא דחיוב יכול לברך ואינו חשוב ברכה לבטלה, אבל גם אי נימא דברכה גמורה אסור לאומרה גם כשבח והודאה עכ"פ כשאינו מברך הברכה ככרעה דעלמא שפיר נראה כהודאה בעלמא. **ולפ"ז** אפשר דכוונת הב"י דכשאומר ברוך קל ההודאות אינו נראה ככרעה אלא כהודאה בעלמא ואם אומר ברוך אתה ד' קל ההודאות נראה כמברך ברכה המחויבת אבל כשאינו אומר אלא בלשון קל ההודאות נראה כמודה בעלמא.

יבואר דברוך קל ההודאות מברכים משום דבירושלמי כתב דמברך בה ברכה שלימה וא"כ הוי כמברך ברכה של חיוב

ואכתבי יש להעיר שהרי מה שאומר ברוך קל ההודאות הוא לקיים מה שאמרו בירושלמי שחותם אחר מודים דרבנן, אלא שאינו חותם בשם אלא בקל ההודאות וא"כ הרי בא לחתום בתורת ברכה ולכאורה בזה חשיב ברכה לבטלה, ואפשר דמכל מקום כשחותם בלשון זה ברוך קל ואינו אומר ברוך אתה ד' אינו נראה כמברך אלא כמודה בעלמא.

ובני יקירי הרב הגאון ר' יעקב שליט"א אמר ליישב בזה באופן אחר דשם ומלכות דבעינן בברכה הוא מלבד השבח שיש בברכה שמוכר שם ומלכות על הברכה אבל קל ההודאות הוא השבח הנאמר בברכה שהרי נוסח הברכה הוא ברוך אתה ד' שזהו ברכה לד' ואח"כ אומר השבח של אותה ברכה, שהוא קל ההודאות אדון הנפלאות, וא"כ כשאומר ברוך קל ההודאות נמצא שאינו אומר ברכה לד' אלא הוא שבח הברכה שהוא קל ההודאות וכשאנו אומר אלא השבח של הברכה לא חשיב ברכה לבטלה.

ולפ"ז אם בירך במקום ברוך אתה ד' הקל הקדוש ברוך אתה הקל הקדוש אפשר דאע"פ שבאמר הקל במקום ד' יצא אבל בזה שלא אמר ד' אלא אמר הקל הקדוש נמצא שאמר השבח של הברכה ולא השם הנוצר על הברכה עצמה ואפשר דלא יצא בזה וצ"ע.

ולפ"ז אפשר דליכא איסורא לחתום בנשמת ברוך קל ההודאות אדון הנפלאות וכו' משום שנראה כמודה בעלמא ואינו משום ברכה וצ"ע.

ויש לעיין לדברי החזו"ד אמאי בספק ברכות אינו יכול לומר תנאי שאם אינו חייב בברכה הרי הוא אומרה לשם שבח בעלמא ואינו ברכה לבטלה וחזינן דלא מהני תנאי בזה דאכתבי חשיב כבירך אדעתא דחובה.

והעירני הגאון המופלא ר' משה מעט שליט"א שבספר חוט שני ר"ה יוה"כ יש מכתב ממורנו ורבנן בעל חוט שני ובעל דרך אמונה על ענין זה וז"ל המכתב, מפיצים לאחרונה נוסחאות של נשמות כל חי עם חתימות ישתבח בשם ומלכות שלא בנוסח תפילת שהחית של שבת וזה מכשול חמור ויש שחשבו לתקן והשמיטו שם אחד ולא

^א כ"כ מן החזו"א א"ח סימן קל"ז ה' לא אמרו אלא מוציא שם שמים לבטלה אבל דרך הודאה לא לבטלה היא רשאי אדם לנסח תפלה ותהלה לד' וזך דרך ברכה שקבעו חכמים אסור לבטלה, וכ"כ בקוב"א ח"ג מכתב כ"ג אדם רשאי לנסח תפלה קצרה לצרכיו ואף להזכיר שם ובכל זמן ביום ואין צורך לסלול בתפלה שמו"ע ומתחיל בלשון ה' מלפניך שתצילני היום ובכל יום ובפטר... ותתן לי כח לעמוד נגד... ותסלח לי... ואודה שלא להשגל עוד וכו'.

^ב אמירת נשמת אחר הישועה הוא סגולה לישועה וכפי ששמעתי שמרן בעל קהלות יעקב היה נתון עיניה זו בעת צרה לומר שיאמר נשמת אחר הישועה כסגולה לישועה וכמו שאומרים בתפלת רפאנו ד' ונרפא הושיענו ונשעה כי תהלתנו אתה והכוונה כי נהללך על ישועותיך ולכן הושיענו, וכן תתיב מהולל אקרא ד' ומאיכא אושע.

הועילו דעדיין יש שם ומלכות ופונים אנו למדפיסים ולמפיצים לתקן מכשול חמור זה ולהדפיס עד התיבות מעתה ועד עולם ועד בכלל ולא יותר, עכ"ל המכתב של מרנן ורבנן.

יבואר מה שחותמין בברכת בורא נפשות ברוך חי העולמים אמאי לא הוי ספק

ברכה לבטלה

והנה בעיקר מה שהכריע הבי' לעניין בורא נפשות שלא לחתום בברכת ברוך אתה ד' חי העולמים כמ"ש בירושלמי וכ"כ הרא"ש והטור והוא משום ספק ברכה לבטלה משום שלא הוזכר ברכה זו בבבלי וכן ברמב"ם לא הובא חתימה זו, אמנם הרי אם צריכים לחתום ולא חתמו הרי תחלת הברכה לבטלה שהרי בכל ברכה שצריכים לחתום ולא חתמו הברכה אינה ברכה להרבה ראשונים יעויין סימן קפ"ו לעניין בריך רחמנא לעניין ברכת המזון ומערכת הברכה וא"כ מומנ"פ הוי ברכה לבטלה.

ויעיין בשו"ת נודע ביהודה (תניינא אבן העזר סי' פ"א) מה שכתב לעניין החתימה שחותם אחר ברכת אירוסין מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקדושין שבגמ'

בכתובות דף ז' נראה שאיכא מ"ד דס"ל שלא לחתום הברכה אבל הרמב"ם כתב לחתום כר' אחא בריה דר"י ושאל הגאון ר' ישעיה פיק זצ"ל להנ"ב שיותר טוב היה שלא לחתום כדי שלא להכניס עצמנו בספק לא תשא, וכתב אליו הנו"ב ז"ל אצלי דברים אלו אינן אלא מן התימה דכאן מומנ"ג לא ימלט מספק לא תשא שאם הדין שיהיה חתום והוא לא חתם הרי זה משנה ממטבע שטבעו חכמים ולא יצא בברכתו ונמצא ברוך אתה ה' שאמר בפתיחה עבר על לא תשא, עכ"ל.

ומסקנת דבריו שם שבגמ' נראה שאחר שאמר ר' אחא בריה דר"י לחתום לא היה מי שעורר בדבר ולכן קיי"ל שחותם ולא מספיקא חתמינן אבל לדבריו בספק אם צריך לחתום ברוך אתה ד' חי העולמים ואינו חותם בשם הכי נמי בנידו"ד כשאנו חותם ברוך חי העולמים בשם הרי הוא נכנס בספק ברכות שמו צריך לחתום וכשאנו חותם נמצא שתחלת הברכה הוא לבטלה וצ"ע, וכן שמעתי שהגאון ר' פינחס אפשטיין זצ"ל חשש לזה וכמה צדיקים חששו שלא ליכנס לספק ברכה לבטלה משום ברכה אחרונה.

בעניין תנאי במצוות בק"ש וכדומה למ"ד מצוות אין צריכות כוונה

יבואר אמאי בעינן חידוש של תשובה הרי כמו בתוהא על הראשונות מפסיד מצוותיו כן הוא לעניין העבירות

אמנם בקובץ הערות באגדות הש"ס הקשה על מה שכתב במסלת ישרים פ"ד כי לפי שורת הדין ממש היה ראוי שלא יהיה תיקון לחטא כלל כי הנה באמת איך יתקן האדם את אשר עוית והחטא כבר נעשה הרי שרצה האדם את חבירו הרי שנאף איך יוכל לתקן הדבר הזה היכול להסיר המעשה העשוי מן המציאות אמנם מדת הרחמים היא הנותנת וכו' שהתשובה נתנת לחוטאים בחדש גמור שתחשב עקירת הרצון כעקירת המעשה וכו' עכ"ל.

ומבואר מדבריו שמצד הדין חרטה אינה עוקרת את המעשה אלא לפנים משורת הדין והקשה בקובץ הערות ז"ל וקשה טובא מהא דאיתא ספ"ק דקידושין אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את זכויותיו שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ופרך בגמ' וניהוי כמחצה זכויות ומחצה עונות ומשני אמר ר"ל בתוהא על הראשונות פירש"י מתחרט על כל הטובות שעשה.

וכתב בזה בקוה"ש שם ז"ל ומבואר דחרטה עוקרת מצוות וע"כ מצד הדין הוא וא"כ למה לא תועיל חרטה מצד הדין לעקור עונות ושאלתי דבר זה מכ"ק מרן בעל חפץ חיים זצ"ל והשיב דבתשובה מאהבה הא דעונות נעשו לו זכויות הוא לפנים משורת הדין ותשובה מיראה אינה בכלל תוהא על הראשונות שהרי אינו מתחרט על המעשה עצמו אלא שמתירא מהעונש ואילו היה העונש נמחל לו לא היה מתחרט כלל על המעשה עכ"ד.

ומדבריהם נראה שבתוהא על הראשונות עוקר המעשה עצמו שהרי בעונות אינו נחשב לו חטא כלל ולא אמרין דרך העונש מוסר ממנו אלא דהחטא נעקר לגמרי וא"כ ה"ה במצוות היכי שתוהא על הראשונות עוקר המעשה לגמרי ולהכי אינו חשוב מצוה אצלו.

יבואר שבעל אילת השחר סבר שתוהא על הראשונות הוא כעקירת המעשה עצמו

וראיתי שמרן בעל אילת השחר הקשה על מש"כ בטורי אבן דגם מי שאינו רוצה בקיום המצוה הרי זה מקיים המצוה למ"ד מצוות אצ"כ ולמה לא יהא אלא כתוהא על הראשונות ולא יקיים מצוותו וכתב שם שבתוהא על הראשונות עוקר גם המעשה עצמו ולא אמרין דאינו אלא מפסיד שכרו ולכן הוקשה לו בדעת הטו"א.

ועכ"פ בדעת החולקים על הטורי אבן אפשר לומר שיהו סברתם שכל שאינו רוצה במצוה אינו חשוב כעשה מצוותו כלל.

והנה בכל העושה תנאי במצוה למ"ד מצוות אין צריכות כוונה יכול לעשות תנאי שאם עדיף לו שלא לצאת במצוה אינו רוצה לצאת והוי כתוהא על הראשונות.

ואפשר דתוהא על הראשונות אי אפשר בתנאי דאינו אלא במתחרט לגמרי אבל בתוהא על תנאי אינו חשוב תוהא וכן בתשובה אינו יכול להתחרט על תנאי.

אם מהני שאלה על הספק דאפשר דלא חשיב חרטה אלא בתורת וודאי

ונסתפקתי אם מהני שאלה על תרומה וחלה בתנאי, דאפשר שכל שנשאל על הספק לא חשיב שאלה שאין השאלה מועלת אלא בחרטה גמורה, אבל בספק לא מהני שאלה ולהכי לא מהני שאלה על תנאי.

אמנם הראוני בחזו"א שו"ת וחידישים סימן שכ"ב הנדפס מחדש שכתב נוסח למי שנסתפק אם מיעט במעשרות שישאל על המעשרות שכתב שם איך יאמר המתחרט על המעשרות וז"ל 'הפרשתי כאן תרומה גדולה ומעשר ראשון ותרומות מעשר

הנה בעניין תנאי במצוות מצאנו שהב"י בסוף סימן תקפ"ט כתב דמהני לעשות תנאי וכ"כ הרעק"א בסימן מ"ו לגבי ק"ש דהיכא שירא שהצבור יעברו זמן קריאת שמע יכוין בדרך תנאי אם יעברו יהא יוצא בזה ואם לא יעברו לא יצא בזה כמ"ש הבי"י סימן תפ"ט לענין ספירת העומר, ומבואר דס"ל דמהני תנאי בק"ש.

והנה למ"ד מצוות צריכות כוונה בוודאי מהני תנאי משום שאם אינו רוצה לצאת אינו מכוון למצוה וא"כ שפיר מהני תנאי אבל אם מצוות אין צריכות כוונה אמאי מהני תנאי הרי סוף סוף עשה המצוה וגם בלא כוונה הוי מצוה.

וכתב הבי"י סימן תקפ"ט שאם מכוון שלא לצאת לכולי עלמא לא יצא, ודלא כמ"ש הרא"ה דגם בזה יצא.

והטורי אבן ר"ה דף כ"ח הביא ראייה מעירובין דף צ"ו שאמרו דלמ"ד מצוות אצ"כ אינו יכול להציל תפילין הנמצאים ולהניח ב' תפילין משום דעבר בכל תוסף, ומוכרח דלמ"ד מצוות אין צריכות כוונה לא מהני שיתכוון שלא לצאת בהם המצוה, וע"כ שגם בכה"ג יוצא בזה אע"פ שנתכוון שלא לצאת בהמצוה, וכבר כתב כן ברבינו פרץ שם, ויעויין שם בגאון יעקב מה שדחה ראייה זו.

ביאור האחרונים אמאי לגבי כל תוסף לא מהני כוונה הפכית

אמנם כבר תירצו בזה בקוב"ש ח"ב סל"ג סק"ב, ובחזו"א או"ח סכ"ט סקי"א, ובחידישי ר' שלמה ח"ב ס"א, דלמ"ד מצ"כ הכוונה הוא לעשות המעשה למעשה מצוה ובלא"ה אינו מעשה מצוה כלל, ולהכי בלא כוונה לא קעבר בכל תוסף שהרי לא חשיב שעשה המצוה שהרי אינו מצוה בלא כוונה, אבל למ"ד מצאצ"כ המעשה מצוה היא גם בלא כוונה אלא דאין יוצא יד"ח המצוה אם אינו רוצה במצוה משום דכשמתכוון כוונה הפכית אין לו 'קיום' המצוה, דכשאנו רוצה בהמצוה לא נפיק בה בע"כ, אבל אינו חסר בהמעשה מצוה דהא מצוות אצ"כ אלא דחסר בהקיום מצוה, אבל לענין כל תוסף לא מהני כוונה הפכית דסו"ס עשה המצוה בתקונה ולהכי לא מהני כוונה הפכית כדי שלא לעבור בכל תוסף.

יבואר אמאי למ"ד מצוות אין צריכות כוונה מהני כוונה שלא לצאת

והוקשה לי סברא זו אמאי אינו יוצא בהמצוה בלא כוונה דסוף סוף עשה המצוה ומה לי שאינו רוצה לצאת במצוה הרי עשה המצוה בתקונה ולמה לא יצא יד"ח.

והיה מקום לומר דדמי למה שאמרו בקידושין (דף מ: ר"ש בן יוחי אומר אפילו צדיק גמור כל ימיו ומרד באחרונה איבד את הראשונות שנאמר צדקת הצדיק לא תצילנו ביום פשעו ואפילו רשע גמור כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירים לו שוב רשעו שנאמר ורשעת הרשע לא יכשל בה ביום שוב מרשעו, וניהוי כמחצה עונות ומחצה זכויות אמר ריש לקיש בתוהא על הראשונות, ע"כ, וכ"כ הרמב"ם פ"ג מהלכות תשובה הלכה ג' כל מי שניחם על המצות שעשה ותהא על הזכויות ואמר בלבד ומה הועלתו בעשייתו הלואי לא עשיתי אותן הרי זה איבד את כולו ואין מזכירים לו שום זכות בעולם שנאמר וצדקת הצדיק לא תצילנו ביום רשעו אינו זה אלא בתוהא על הראשונות, עכ"ל, וא"כ בכל מקום שאינו רוצה לצאת במצוה אינו יוצא במצוה משום דהוי כתוהא על הראשונות ואינו עולה לו אע"פ שהמעשה הוא מעשה מצוה אבל אינו רוצה בהמצוה להכי אינו יוצא בה.

אמנם היה מקום לומר שתוהא על הראשונות אינו אלא מפסיד שכר המצוה אבל אינו חשוב כלא עשה המצוה כלל, דאטו אם נאמר שכל מי שתוהא על מצוה שעשה חייב לחזור ולעשות המצוה ולברך עליה, ובפשטות לא איבד אלא שכרו אבל קיים מצוותו. **ואפשר** דכשמתחרט על תהייתו וחרטתו עוקר החרטה שחזר בו מהמצוה וחזר המצוה להיות כבתחלה ולהכי אין צריך לחזור ולעשות המצוה שנית וצ"ע.

¹ ותנאי בק"ש נוגע גם במי שנעזר קודם הניח החמה ועומד להתפלל אחר הניח שיקרא ק"ש בלא ברכותיה בתנאי דלרבינו יונה ק"ש לכתחלה הוא קודם הניח החמה אפי' בלא ברכות ותפילין אבל להראשונים דפליגי ק"ש בברכות עדיף ולהכי יעשה תנאי, וכן מי שאיחר לקרוא ק"ש עד קודם

ומעשר שני ועכשיו אני מסתפק אם היה במה שבידי מותר על אחד ומאה ולזאת אני מתנה אם היה מותר על אחד ומאה תהא כל הפרשתי קיימת אך אם לא היה בידי יותר

בעניין גרעין אפונה או גרעין רמון אם חשיב שלם לברך עליו קודם מין חביב

יש להסתפק אם גרעין רמון או גרעין אפונה חשיב שלם לגבי ברכה שצריך להקדימו מאחר שהם חצי מפרי שלם אע"פ שהם חשובים בריה.

הנה קי"ל בהביאו לפניו שלם וחביב מברך על השלם כמבואר בתוספתא פ"ד דברכות הובא בתוס' ברכות דף ל"ט ע"ב שלמין דגלוסקאות ושלמין דבעל הבית מברך על השלמין דגלוסקאות פרוסה דגלוסקאות ושלמין דבעל הבית מברך על השלמין דבעל הבית, והובא בשו"ע סימן קס"ח סעיף א' וז"ל היו לפניו חתיכות של פת, ופת שלם הכל ממין אחד, מברך על השלם אפילו הוא פת קיבר וקטן, והחתיכות פת נקיה וגדולה, עכ"ל,

ולפ"ז בהביאו לפניו גרעין אפונה וחצי תפוז"א מברך על האפונה דחשיב שלם ומברך עליו ופוסטת התפוז"א.

והכי נמי הביאו לפניו גרעין רמון וחצי תמר אע"פ דקי"ל דשבעת המינים עדיף משלם אבל הרי קי"ל לגבי פרוס של חטים ושלמים של שעורים מניח פרוסה בתוך שלמים ובוצע כדאיתא בשו"ע סימן קס"ח ו"א כ"ה לגבי פירות כן וכ"כ במחצית השקל סימן רי"א הובא בשו"ע סימן ק"ג, ולפ"ז גם בגרעין של רמון חשיב שלם לענין שצריך לברך עליו יחד עם התמר משום שיש לו מעלת שלם.

אכן למש"כ בשו"ע צ"ש שם בדעת המג"א דבפירות לא אמרין דמניח פרוסה בתוך השלמים אלא מברך על שבעת המינים אע"פ שאינו שלם ופוסטת את השלם ולדבריו אין נפק"מ במה שגרעין רמון הוא שלם אלא אם יא"ה לפניו גרעין שאינו שלם להקדימו לחצי הגרעין.

והנה לגבי דין בריה לברכה גם גרעין רמון חשיב כבריה כמבואר בשו"ע סימן ר"י ס"א דגגור של רמון חשיב בריה לגבי ברכה אחרונה שנסתפקו התוספות אם צריך לברך עליו מעין שלם כדמשמע בירושלמי, ולכן כתב בשו"ע שנכון לזהר שלא לאכול בריה פחות מכזית, ובפשוטו הכי נמי לגבי מעלת שלם חשיב שלם, וא"כ לעניינו הכי נמי דחשיב שלם להקדימו לשאינו שלם.

בעניין כהן בבית האבל שנושא כפיו ויש כהנים

נשאלתי בבית האבל שהאבלים כהנים ומתפללים שם כהנים שאינם אבלים ורוצים לישא כפיהם כמנהג ירושלים אבל אין בבית האבל אלא עשרה יחד עם האבלים אם יכולים לישא כפיהם בלא האבלים אע"פ שיקראו להם כהנים.

הנה האבל אינו נושא את כפיו כמבואר בשולחן ערוך סימן קכח סעיף ג' שכתב וז"ל אחר שבעה ימי אבלות, נושא כפיו, ובתוך שבעה ימי אבלות, יצא מבהכ"ז בשעה שקורא כהנים, עכ"ל, אמנם במגן אברהם כתב שאם קראו לו כהנים עולה משום דעובר בעשה וכ"כ בביתאור הגר"א שאם קראו לו עובר בעשה וצריך לעלות.

ולפ"ז אין האבלים יכולים לצאת משום שהם בכלל העשרה ואי אפשר לצאת כל זמן שלא סיים חזרת התפלה וא"כ אם יקראו כהנים יצטרכו האבלים לעלות וא"כ יש לעיין איך יעלו הכהנים שאינם אבלים בבית האבל.

ואפשר שיקראו להם כהנים בלחש שישמעו רק הכהנים העולים ולא הכהנים האבלים ובוה לא יעברו בעשה שהרי לא שמעו קריאת הכהנים.

אמנם אכתי איכא למיחש לפגמו של כהן שהרי הכהנים עולים והאבלים אינם עולים אכן משום האי טעמא ליכא למיחש משום שהכל יודעים שאין האבלים נושאים כפיהם ואין בוה חשש פגמו של כהן.

אכן יעויין בפר"ח שכתב בסימן קכח סעיף מ"ג וז"ל מסתברא שא"צ לצאת, שהרי כיון שנהגו האבלים שלא לעלות לדוכן אין דעת הקורא כהנים לאותם שהם אבלים. וכן מוכח ממה שכתב הב"ח בריש סימן זה [ד"ה וכל] גבי כהן שיש לו דברים המעכבים מדרבנן וע"ש, עכ"ל, ולדבריו יכולים לשמוע גם קריאת הכהנים ואין צריכים לצאת כלל אבל יש ללמוד ממנו דלענין פגמו של כהן לא חייש כלל ואפשר לכהנים האבלים להיות במקום שהאחרים נושאים כפיהם.

וידידי הגאון ר' מנדל לובין שליט"א אמר בוה שיכולים האבלים להיות עד אחר ברכת הטוב שמך ולך נאה להודות ולצאת ויקראו לכהנים שאינם אבלים כהנים ואי כנסו האבלים שיהא עשרה בבית הכנסת בשעת ברכת כהנים ובוה יוכלו לקרא לכהנים בקול רם וליכא נמי למיחש לפגמו של כהן שהרי לא היו בחדר כשקראו כהנים.

אבל יש לעיין בדבר אם ליכא עשר בשעת קריאת כהנים אם מוחייבי לעלות שהרי אין עשרה, אכן כיון שידועים שיבואו עשרה בשעת הברכה שפיר מוחייבי לעלות שהרי

נשאלתי במי ששתה היין קודם שסיים המקדש בורא פרי הגפן אם יצא יד"ח קידוש היום.

והנה מה ששתה קודם שסיים הברכה בוודאי היה שלא כדין שהרי לא שמע סיום הברכה ושתה בלא ברכה שלמים אבל נסתפק השואל אם יצא יד"ח קידוש משום ששתה בזמן ששמע הברכה אפשר דלא יצא יד"ח.

והנה איתא בברכות (דף מג.) שאלו את בן זומא מפני מה אמרו בא להם יין בתוך המזון כל אחד ואחד מברך לעצמו לאחר המזון אחד מברך לכולם אמר להם הואיל ואין בית הבליעה פנוי, וברש"י פירש ואין לב המסוכן אל המברך, אלא לבלוע, עכ"ל.

מאחד ומאה אני מתחרט על כל ההפרשות, ומבואר להדיא דס"ל שיכול להשאל על תנאי ולא אמרין דכל שאינו מתחרט בוודאי לא מהני.

אמנם ראיתי בקובץ מוריה מהגאון הגדול ר' אברהם גנחובסקי זצ"ל שנסתפק בדבר וכתב להסתפק בחצי רמון גדול ורמון שלם קטן הי מיניהו קדים דאפשר כיון דכל רמון מורכב מגרעינים וכולם שלמים הם א"כ איזה מהם שרוצה יקדים.

וכתב דמסתבר דגרעין רמון לא חשיב שלם לגבי פרי שלם אחר ולכן יקח הרמון השלם ולא החצי רמון הגדול יותר וגם כשיהא לו חצי גרעין גדול וגרעין שלם יברך על החצי גרעין גדול מאחר ואין להגרעין מעלת שלם אע"פ שיש לו מעלת בריה וסיים וכל זה צריך תלמוד.

והנה ענב שלם נקרא בריה וגם נקרא שלם לגבי פירות אחרים אע"פ שהכל גדל באשכול אחד, מכל מקום כל ענב הוא פרי לעצמו, אבל הרמון כיון שכל הגרעינים אסופים בברי אחד לכן אפשר שאינו חשוב שלם לעצמו.

וקצת יש להביא ראיה לזה מהא דאמרו בבא מציעא דף מ"ז שאמרו לרב ששת דס"ל פירי ענבי חליפין למה כתב קרא נעלו ואמרו אמר לך רב ששת מה נעלו דבר המסויים אף כל דבר המסויים לאפוקי חצי רמון וחצי אגוז דלא ע"כ, ומבואר דמאחר ובעי דבר המסויים בעי דבר שלם וחצי רמון לא חשיב דבר שלם אע"פ דחשיב בריה מכל מקום אינו דבר שלם והכי נמי לגבי ברכה לא חשיב דבר שלם.

ולפ"ז יש להסתפק בגרעין אפונה הנמצאים בתוך שריבט אחד אם כל אחד לעצמו חשיב שלם ובריה בוודאי חשיב כמבואר במגן אברהם סימן ר"י דכל מיני קטנית הוי בריה לענין ברכה אחרונה אבל לענין שלם יש להסתפק בוה אם חשיב שלם וצ"ע.

יבואר אם להרמב"ם דחביב עדיף ממין שבעה ושלם עדיף מחביב איך יהא עדיף ז' מינים משלם

ובאמת יש לעיין מי שהביאו לפניו שלם וחביב מברך על השלם כמבואר בתוספתא שהובא לעיל ומאידך שלם וז' המינים מברך על מין ז' ולכאורה להרמב"ם דחביב ומין ז' חביב עדיף ומברך על החביב א"כ איך יתכן שהשלם חשיב טפי מהחביב ולא יהא חשיב מין המינים שהוא גרע מן החביב וצ"ע, שוב ראיתי בפמ"ג סימן ר"א במשכ"ז ס"ק ד' שעמד בוה.

אבלים אם צריכים לצאת כשאין עשרה מלבדם

בפשוטו נראה שגם מי שעומד מחוץ לבית הכנסת ואומר לכהן ליטול ידיו לעלות לדוכן אע"פ שאין עשרה מחוץ לבית הכנסת חייב לעלות ולא גרע בוה שאין עומד במקום עשרה כיון שבשעת ברכת כהנים יהא עשרה.

אמנם במשנה ברורה סימן קכח ס"ק י' כתב בהא דאם אמרו לכהן ליטול ידיו צריך לעלות אינו אלא בשעה בבהכ"ז ולא כשאמרו לו בחוץ עכ"ל, וצ"ע מנ"ל הא אבל אין בודקין מן המזבח ולמעלה וחזוין דבעינן לקרותו בבית הכנסת, ואפשר משום דבעינן עשרה בקריאת כהנים וא"כ אי אפשר לומר שייצאו האבלים מבית הכנסת ויקראו כהנים בלא עשרה ואחר כך ינסו האבלים לברכת כהנים שהרי בעינן שיקראו כהנים כשיש עשרה בבית הכנסת וצ"ע.

יבואר אם האבלים עצמם נושאים כפיהם בירושלים

והנה בענין אם האבלים נושאים כפיהם בבית האבל שמבואר בשו"ע שאין נושאים כפיהם בבית האבל הנה אצל משפחת אבותי כשהיו אבלים ל"ע נשאו כפיהם וכמדומני שאמרו שכן אמר רבה של ירושלים ר' שמואל סלנט זצ"ל.

וכן כתב בשו"ת מהרי"ל דיסקין, הביא מנהגים בימי אבלות שלא ישורו בעיניו וז"ל מה שכתב האלי" רבה שלא להגיד ברכת כהנים לא ישר לעי"ד להכלבו כתב שהוא תקנת שלמה המלך ע"ה ואין נפקיע הדבר בדבר שאין כל יחיד יכול לאמרו בביתו והראיה מט"ב אינה ראיה דשם כל הכהנים אבלים וליכא כלל נשיאות כפים ולא צריך לתשלומין משא"כ כאן כל העולם שרוין בשלום, ועוד דת"ב לא נפקע לגמרי דהרי אמרו במנחה משא"כ כאן נמצא נפקע לגמרי ועיקר חוב נשיאת כפים מה"ת הוא בחד זימנא ביום עכ"ל.

אמנם מש"כ שבאליה רבה כתב שלא לומר ברכת כהנים תמוה הרי הוא מפורש בשו"ע סימן קכ"ח סמ"ג וצ"ל שכוונתו למש"כ באליה רבה סימן תקנ"ט שאין אומרים בבית האבל אלוקינו ואלוקי אבותינו ברכינו וכו' וכן מה שכתב שהוא תקנת שלמה המלך היינו לאמרה בתפלה ואין לבטלה משום הכי אבל לכאורה הוא מצוות עשה מן התורה ולמאי הוצרך לתקנת שלמה ואפשר דאיירי באמירת החזן אלוקינו ואלוקי אבותינו אבל נשיאת כפים גופא מ"ה מההרי"ל דיסקין הוי ס"ל דאין נושאים כפים בבית האבל וצ"ע.

בעניין מי שהתחיל לשותות קודם שסיים המקדש בורא פרי הגפן אם יצא יד"ח קידוש

והרשב"א (הרא"ש) (שם) הביא מש"כ בירושלמי שאין בית הבליעה פנוי וז"ל הרשב"א ואם יענה אמן יבא לידי סכנה דגרסין התם אין עונין אמן באמצע הסעודה שאין משיחין בסעודה, פ"י שטא

יקדים קנה לושת, וגרסין תו התם שאלו את בן זומא מפני מה אמרו וכו' אמר לון מפני שאין בית הבליעה פנוי, א"ר מונא הוה אמרה הדין דעטיש גו מיכלא אסור למימר ליה אסותא בגין סכנתא דנפשיה, ואף על פי שאינו צריך לענות אמן דשומע כעוטה, נראה דאפילו הכי חששו שאם אתה מתיר להם לצאת מולם בברכת האחד ואפי' בשמיניה יבא לידי עניית אמן ויבא לידי סכנה.

והנה מכל הנ"ל נראה שגם השומע ברכה בעת שהוא אוכל יצא יד"ח שהרי לא אמרו שעל יין בתוך הסעודה יברך כל אחד לעצמו אלא משום סכנה או משום מונא אבל מה ששומע בזמן אכילתו אינו חסרון כלל.

ונראה דגם אין בזה חסרון בימלא פי תהלתך שהרי יוצא בדבור חבירו ודבורו של חבירו היה במילוי פיו ודבורו של חבירו עולה לו כמנ"כ בחזון איש וא"ח סימן כ"ט שביאר דשומע כעונה הוא דברת חבירו עולה להשומע וכשהוא על המס עולה לו ברכה על המס והכי נמי עולה לו ברכה שלימה. גם אי נמצא דשומע כעונה הוא שהשומע כעוד אופן של דבור מכל מקום הרי הוא מקיים מצוות באוניו ובה אין צריך שפיו יהיה ריק מן המאכל שהרי אינו מהלל ומברך את הקב"ה בפיו אלא באוניו ולהכי ליכא חסרון בשומע כעונה ששומע הברכה כשהוא אכל בפיו.

בעניין הפסק בברכה שמברכין אחר המצוה בין מצוה לברכה

יש לעיין במצוות שמברכין עליהם אחר המצוה כמו הדלקת נרות וטבילה למנוח אשכנז אם הפסיק בין המצוה לברכה, האם שוב אינם יכולין לברך, או דברכה שאחר המצוה אין להפסק מסידי הברכה.

והנה במשנה ברורה סימן קנח ס"ק מד כתב לענין מי שנגב ידיו ועדיין לא בירך ענט"י שיכול לברך עדיין ענט"י וכתב וז"ל, והנה הט"ו מחמיר אף לאחר הניגוב ששוב לא יברך ואף דלמעשה אין להגות בן דברו האחרונים שמסכימים עם הרמ"א מ"מ להחליט יש ליהדר בזה מאד, וע"כ יש ליהדר במה שנהגין איזה אנשים שאומרים שאי ידיו הם וממשיכין הדבר מלומר ענט"י עד לאחר הניגוב שלא כדין עושין כן, עכ"ל, ומבואר דאמירת שאי ידיו קדש אינה מפסקת בין הנטילה והברכה אלא שיש ליהדר שלא להאריך עד אחר הניגוב ומבואר שגם אם הפסיק אינו הפסק לברכה.

יבואר דהצל"ח והשו"ע הרב ס"ל דהפסיק בין נטילה לברכה הוא הפסק ואינו יכול לברך בספר דרושי צל"ח דרוש ד אות כ"ב כתב וז"ל מאד השגחתי בסעודות שאפילו הלומדים אין מופלג מלמנה, ולכן יש אוסרים להפסיק בדבור בין נטילה לברכה כמ"ש ס"ק ס"ה לענין ברכת אשר יצר ד"א שלא לברך בין נטילה לברכה ענט"י ואם הפליג אפילו בשתיקה שוב אינו מברך שאף שלא היה יכול לברך עובר לעשייתה ומוכרח לברך אח"כ אין סברא כלל שיוכל לברך אחריה לעולם אלא מיד אחר עשייתה עכ"ל.

ומש"כ שיטול ידיו שנית כוונתו לכאורה דיטף ידיו תחילה ואח"כ יטול ידיו דבלא"ה לא יוכל לברך על נטילה השניה שנטל דלאו מיד עבד וקצת יש לפקפק בזה דלכאורה מזה יועיל בזה הא ברכה שהוצרך לברך על נטילה ראשונה הפסיק דהא שפיר קיים מצוות נטילה אפילו שלא יאכל על סמך נטילה זו למש"כ הרמב"א חולין דק"ו יעו"ש וא"כ מה יועיל שיהיה עצמו בנטי ויברך לכאורה הוי כעושה מצוה אחרת ומברך עליה, ואפשר דהוי ס"ל המצוה בלא ברכה חסר בהמצוה ועדיפא שיטנף ידיו כדי שיוכל לטול ידיו בברכה וכמו שהוכיחו מתוס' הרא"ש ברכות דט"ו יעו"ש, ומהא דבבבירי דמערות מתוודין שלא שכחתי מלברך ומוכח שהוא ממצוות המעשר ואין כאן המקום להאריך בזה.

וכן בשו"ע הרב סקנ"ח סט"ו כתב בשם המג"א והט"ו דאין מברכין ענט"י אחר שבירך ברכת המוציא, והוסף דאפילו שלא בירך עדיין המוציא לא שייך לברך ענט"י אלא מיד אחר הנטילה ולא מופלג מלמנה, ולכן יש אוסרים להפסיק בדבור בין נטילה לברכה כמ"ש ס"ק ס"ה לענין ברכת אשר יצר ד"א שלא לברך בין נטילה לברכה ענט"י ואם הפליג אפילו בשתיקה שוב אינו מברך שאף שלא היה יכול לברך עובר לעשייתה ומוכרח לברך אח"כ אין סברא כלל שיוכל לברך אחריה לעולם אלא מיד אחר עשייתה עכ"ל.

ובתהלה לרוד סקנ"ח השיג על השו"ע הרב בזה חדא שכתב שם דמ"ש השו"ע דיש אוסרים להפסיק בדבור בין נטילה לברכה ענט"י וכתב שם בתהלה לרוד ואנוכי לא ידעתי מי הם המתירין דאפילו לדעת רש"י דס"ל דנטל פעם אחת ומברך אשר יצר לפני ענט"י צריך לומר כסברתו כמ"ש בה"ח בשם הר"פ כיון שצריך לברך עתה ב' ברכות הוי כמו קטנה"ל ולא הוי הפסק

בעניין עוסק בצרכי ציבור לגבי עוסק במצוה ולגבי לעמוד בתפלה אחריו

הרמב"ם בפ"ו מהלכות תפלה ה"ה כתב וז"ל מי שהיה עוסק בת"ת והגיע זמן התפלה פוסק ומתפלל ואם היתה תורתו אומנותו ואינו עושה מלאכה כלל והי' עוסק בתורה בשעת תפלתו אינו פוסק שמצות ת"ת גדולה ממצות תפלה, וכל העוסק בצרכי רבים כעוסק בדברי תורה עכ"ל.

ובלח"מ שם הביא דברי הירושלמי דעוסק בצרכי ציבור כעוסק בתורה והרמב"ם ס"ל דהירושלמי איירי גבי תפלה וכמו שהביאו הר"מ בהלכות תפלה, אכן בפשוטו הדין שעוסק בצרכי ציבור פטור מן"ש משום דלא גרע משאר מצות דקד"ל עוסק במצוה פטור מן המצוה, וצ"ב אמאי הוצרך הירושלמי לפטורו משום שהעוסק בצרכי ציבור כעוסק בתורה ואדרבא העוסק בתורה אינו פטור מן"ש וצ"ע.

ועוד יש להעיר מן דפטרין עוסק בצרכי ציבור מן"ש מטעם דעוסק במצוה למה עוסק בצרכי צבור דווקא פטור מן"ש ולמה העוסק בצרכי יחיד אינו פטור מן המצוה משום שהוא עוסק במצוה וצ"ע. **שו"ר** במקור חיים בחידושים על אורח חיים סימן ע' ס"ד שכתב דה"ה העוסק בצרכי יחיד ג"כ פטור מן המצוה וגם שאינו עוסק אלא בהצלת ממונו פטור מן"ש.

נתינת הדם על שתי המזוזות והמשקוף

איתא בקידושין (דף כ"ב) ור"ש ב"ר היה דורש את המקרא הזה כמין חומר מה שנתנה דלת ומוזהו מכל כלי ששכבת אמר הקדוש ברוך הוא דלת ומוזהו שהיו עדים במצרים בשעה שפסקתי על המשקוף ועל שתי המזוזות ואמרת כי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לדברים והוצאתים מעבדות לחירות והלך וזקנה אדון לעצמו ירצה בפניהם, ע"כ. ויש לכאור לכאורה במה הדלת והמזוזות מעידין על כי לי בני ישראל עבדים והי' נתינת הדם על המשקוף ועל שתי המזוזות היה כדי להראות שהביתם של ישראל ובמה הם מעידין כי לי בני ישראל עבדים, ומשמתי מידיו הגאון ר' רפאל גפן שהתורה מלמדת אותנו בזה שהעבדות של ישראל היה לסגור הדלת מהחיצונים ולכנס בבית והדלת הוא המפריד בין הרודי' והרשות היחיד ועל הדלת המפריד צוה הקב"ה

ואפי' משום עניית אמן נראה שאין בזה חסרון שהרי אמרו על היין שבתוך המזון כל אחד מברך לעצמו משום דשנא יענה אמן ויחנק ולמה לא אמרו שמואחר ואין בית הבליעה פניו הרי עונה אמן כשפיו מלא באוכל ולא מקיים ימלא פי תהלתך וע"כ דלגבי עניית אמן על ברכת חבירו שאינו אלא מאמת את ברכת חבירו שפיר מקיים ימלא פי תהלתך בברכת חבירו, להכי אינו חסר במה שיש אוכלין בתוך פיו בשעת עניית אמן.

אבל בלא"ה גם לדעת רש"י אסור להפסיק, ועוד השיג על בעל שו"ע הרב דס"ל דלמאן דאסר להפסיק הוי הפסק בדיעבד וכתב בדביעבד פשיטא דלא הוי הפסק.

אמנם ראיתי הלום בתבואות שור שחיטה ס"ט ס"ב שכתב דאם שוחט דבר דאיתליד ביה ריעותא וצריך בדיקה יחדר אחר בעל חי לשחטו בברכה קודם שישחוט הפסק ויכין לפטור גם הפסק וכן נהגין ואם אין לו שום דבר לא יברך כ"א אחר הבדיקה שימצא כשר ולא יפסיק בין שחיטה לבדיקה ובין בדיקה לברכה דכיון דא"א לברך קודם השחיטה לא אדחי ואם הפסיק **בדברים אחרים לא יברך** עכ"ל, ומבואר בדבריו דאף כשמברך על המצוה אחר עשייתה אם הפסיק אינו מברך וה"נ בנידון דידן כשהפסיק אחר הנטילה לא יוכל לברך שוב ענט"י והו"ו כמ"ש בדרושי צל"ח.

ולדבריהם יש להעיר דהנהגים לשוח בעוד שהם נוטלים הידים אף שאחר גמר הנטילה אינם משיחים ג"כ לא שפיר עבדי, דמאחר וברכת ענט"י קאי על נטילת ב' הידים אין לשוח אחר שהתחיל במצוות הנטילה עד שיברך ענט"י וצ"ע.

אמנם בבב"ל סוף סימן קנ"ח משמע דכיון דא"א לברך קודם השחיטה לא אדחי ואם הפסיק קודם ברכת ענט"י שלא יוכל שוב לברך ענט"י ולשיטתו אזיל דלא ס"ל דהפסק לאחר המצוה אינו יכול לברך יעו"ש.

ושמעתי מידיו הגאון ר' מנחם לובין שליט"א לפרש בזה אמאי הדבור לא הוי הפסק לאחר המצוה כמו קודם המצוה דאפשר דדבור הוי הפסק בין ברכה למעשה שכל שלא עשה מעשה הוי דבור הפסק בין ברכה למצוה, אבל כל שעשה מעשה גמור אין הדבור הפסק בין המעשה להברכה שהרי המעשה הוא קיים ולכן אין הדבור הפסק בינו לבין הברכה.

יבואר לעניין הסח בין המגלה לברכה הרב והסח בין שמיעת הרעם והברכה והנה לעניין השח בין המגלה לברכה הרב את ריבנו כתב בשער הציון סימן תרצב וז"ל ובדיעבד אם שח ביתנים יש לעיין לדעת הטור אם יוכל לברך ברכת הרב, ולבעל העטור דהברכה אין שייכא כל כך למגילה אלא הודאח בפני עצמו כמו שכתב הבית יוסף, בודאי יוכל לברך, עכ"ל, והנה חזו"ן דגם ברכה שאחר המצוה חשיב הדבור הפסק אבל אפשר דכל זה במצוה שאינה אלא דבור של קריאת המגלה ולהכי הוי הדבור הפסק וצ"ע.

והנה יש לעיין בהעולה לתורה לחוק שנהגו שאין העולה אומר כמו שכתב בלוח א"י, ויש לעיין אמר העולה חזק אם הוי הפסק להברכה, ובארחות רבינו כתב שבעל קהלות יעקב היה אומר חזק גם כשעלה הוא עצמו לחזק.

והנה בבב"ל ס' קכ"ד כתב שמע ברכה ושה הפסיד האמן, וחזו"ן דאי אפשר לענות אמן אם הפסיק בין הברכה לאמן.

והנה בהא דאיתא בס' רכ"ז דעל ברקים ורעמים מברכין רק תוכ"ד היאך יהיה באופן ששמע רעם ואחר סיומו דיבר תיבה אחת אם הפסק הברכה וראיתי שכתבו משמו של מרן הגר"ח ק' שליט"א שלא הפסיד הברכה, ונראה דכל שהוא מעשה אין הדבור מפסיק בינו לברכה.

ולכאורה יש להעיר למשנת' בגליון שמות תשפ"א דהעוסק במצוה לחבירו אינו פטור מן המצוה

לכמה ראשונים כמ"ש ב' בפסקי ריא"ז ב"מ דף ל"ב א"כ העוסק בצרכי יחיד אינו פטור מן המצוה ואפשר דהעוסק בצרכי צבור חמיר טפי וצ"ע.

והנה כתב בשו"ע ס' צ"ג ס"ד מהירושלמי הני"ל העוסק בצרכי ציבור כעוסק בתורה דמי פ' לענין לעמוד מתוכו להתפלל שגם זו שמחה היא לו שעוסק בצרכי ציבור, ובחכמת שלמה תמה מהתוס' סנהדרין דף י"ז ע"א ד"ה והם כלים על מה דאמרין בפסוק אדוני משה כלאם שא"ל אדוני משה הטל עליהם צרכי ציבור והם כלים מאלהים ופי' נבואתם כלה שאין השכינה שורה מתוך עצבות אלא מתוך שמחה אם כן מפורש יוצא מהם דעסק צרכי ציבור נחשב עצבות ולא שמחה עיי"ש, וכבר כתוב קריש"א וכו' מהרש"א עה"ת פרשת בהעלותך, ואפשר דיש להלך בין עוסק בצרכי ציבור בדברים גשמיים מביאים לעצבות לעצבות בצרכי ציבור בדברים רוחניים ושמחה היא לו.

ובתפלת שים שלום אמרין כי באור פניך נתת לנו תורת חיים ואהבת חסד דתורת חיים ואהבת חסד הוא בא מאור פניו יתברך וכל מי שזוכה לאור פניו יש לו שמחה ומי שאהב חסד ושמח בטובתו של חבירו אור השכינה שורה עליו.

לתת הדם לאות שאנחנו מקבלים עליו עול מלכותו יתברך והעבד שקונה אדון לעצמו אינו מבין את מה שהדלת והמזוזות מלמדין אותו להפסק מהבלי העולם ולקבל על עצמיו עול מלכותו יתברך ולכן תרצע אצל הדלת והמזוזות. ובגמ' פסחים צ"ו אמרו ג' מובחות היו במצרים המשקוף ושתי המזוזות משום שה המובח שהקריבו ישראל להפריד עצמם מן החוץ ולהיות דבוק וקשור לשכינה הקדושה הקריבו עצמם להקב"ה. והנה בברכת מוזהו הוא לשון קשה שהרי המזוזה הוא הלחי העומד ומה שייך לברך לקבוע המזוזה ובפשוטו הקלף של פרשיות שמע והיה אם שמע נקרא מוזהו על שם שקובעים אותו ממוזה אבל בספר הכתב והקבלה פרשת ואתתן כתב לבאר שהאדם נברא משני כוחות

ד יעשיין בכס"מ שהביא בשם רבינו מנחם ביה"ל וכתב ה"ר מנחם ודוקא בחזות הראשונים שהיו עוסקים עם הציבור לשם ששים מידו ליכא ספקא והדעת נמי אם עוסקים עם הציבור אפי' להצלת ממונם ואין מי שישתדל בדבריהם אלא הוא שאינו פוסק שהעוסק במצוה פטור מן המצוה עכ"ל, ומ"ש ודוקא בחזות הראשונים אין לו טעם עכ"ל הכס"מ.

לענין ר' יוסף בן סטי' דל' יעקב צני' דל' בן יבדלחט' א"ר שלמה תמיה שליט"א

לענין נשמת חיקר יקרים ר' יוסף בן סטי' דל' שהיה מאיר פניו לכל אדם ולכ"ע ליל שבת א' ד"ה תשפ"א • יחי זכרו ברוך